

Miljø-
rapport

2012

Innhold

- 2 Om miljørapporten
- 3 Vi drar lasset sammen
- 4 Energi
- 7 Avfall
- 10 Vann
- 13 Innkjøp og miljøkrav
- 16 Nytt østfoldsykehus
- 18 Innføring av miljøledelse etter ISO 14001-standard

Om miljørapporten

Denne miljørapporten for 2012 er den tredje miljørapporten som Helse Sør-Øst publiserer. Målet med å gi ut miljørapporter er å vise fram miljøarbeidet i foretaksgruppen, og gi en oversikt over Helse Sør-Østs påvirkninger på natur og klima. Alle helseforetak i Helse Sør-Øst har startet opp arbeidet med miljøledelse – og alle foretak skal innen utgangen av 2014 ha innført miljøledelse etter ISO 14001-standard. Miljørapporten fra Helse Sør-Øst RHF skal gi en årlig status for dette arbeidet i regionen.

I fjorårets rapport vektla vi særlig å presentere arbeidet med miljøledelse i Sykehuset i Vestfold HF, som er pilot i det nasjonale miljø- og klimaprojektet og sertifiseres et år før de andre foretakene. Sykehuset Vestfolds arbeid er bredt presentert også i år. Rapporten inneholder også en presentasjon av arbeidet med å miljøsertifisere det regionale helseforetaket, som vil bli det neste i rekken i Helse Sør-Øst til å bli sertifisert.

Slik som i de to tidligere miljørapportene er det lagt vekt på å dokumentere tiltak og utvikling innen energi, avfall, vann og innkjøp. Som deltager i det nasjonale prosjektet "Miljø- og klimatil- tak i spesialisthelsetjenesten", har Helse Sør-Øst valgt å se til indikatorer for miljørapportering som prosjektgruppen anbefalte i sin sluttrapport til Helse-og omsorgsdepartementet i november 2010.

Vi drar lasset sammen

Det er en glede at vi – for tredje året på rad – kan presentere en miljørapport for hele foretaksgruppen Helse Sør-Øst. De to første rapportene er blitt godt mottatt og er bidrag både i vår miljøsatsing og som bakgrunnsdokumentasjon for miljøarbeidet framover.

Kunnskapen om det ytre miljøets påvirkning på menneskers helse og trivsel har økt de senere årene. Det blir også mer og mer åpenbart at det ytre miljø er en viktig faktor for å sikre befolkningen en god helse. For Helse Sør-Øst er det naturlig å koble arbeidet med det ytre miljø med fornøyde og kompetente medarbeidere, en balansert og langsiktig økonomi og folkehelsen. Det hele er gode bærebjelker for Helse Sør-Øst som en bærekraftig organisasjon.

I 2012 har flere av Helse Sør-Østs helseforetak tatt store skritt i retning av å bli miljøsertifiserte helseforetak. Det har vært en dugnadsånd i regionene hvor miljøledere fra alle foretakene har møttes og delt erfaringer og hjulpet hverandre. I særlig grad må selvsagt Sykehuset i Vestfold HF trekkes fram. Dette helseforetaket har vært en aktiv pilot i dette arbeidet og raust delt på kompetansen

de har opparbeidet og helseforetaket ble i mars 2013 det første miljøsertifiserte helseforetaket i Norge. Gratulerer! Det er også godt å kunne konstatere at også det regionale foretaket, Helse Sør-Øst RHF er godt i gang og kan få sitt ISO 14001-sertifikat i løpet av 2013. Alle nivåer i foretaksgruppen må være med og dra lasset om vi skal komme i mål.

For oss som driver innen spesialisthelsetjenesten og skal sikre helsen til våre pasienter og brukere, er det naturlig å se oss selv i et større helhetsperspektiv. Helse Sør-Øst skal være i forkant av miljøutfordringer og pådrivere for miljøvennlige sykehus. Vi ønsker å synliggjøre vårt miljøansvar og miljøengasjement på en god måte!

Jeg håper du som leser vil ha glede av denne rapporten.

Peder Olsen
Administrerende direktør

Energi

Det er særlig med fokus på energisparing at helseforetakene har sett at god miljøledelse også er god økonomiledelse. Energiproduksjon har konsekvenser for natur og miljø. Et viktig tiltak for miljøet er å spare energi og benytte gode energiløsninger som hindrer vekst i bruken av energi.

Helseforetakene bruker i hovedsak energi på tre måter: til oppvarming og kjøling, til transport og til undersøkelser og behandling. Oppvarming og kjøling er det viktigste miljøaspektet for helseforetakene. Flere helseforetak har prosjekter innen energiledelse med mål om å drifte foretakenes bygningsmasse med en varig, sikker og lønnsom energibruk, samtidig som kostnader og miljøbelastning reduseres.

Ladestasjoner til elbiler – et viktig miljøtiltak

Sykehuset Innlandet er i gang med å etablere ladestasjoner til elbiler og det er Lillehammer sykehus som er best i gang. Lillehammer kommune har som målsetting å øke andelen elbiler i kommunen til 20 prosent innen 2020 og sykehuset blir gjerne med på å legge til rette for å få dette til.

Foreløpig er fire ladestasjoner på plass, plassert på ansattparkeeringen like ved hovedinngangen. Teknisk sjef Rolf Brobakken uttaler at så vidt han vet, kjører foreløpig ingen ansatte ved sykehuset elbil, men ladestasjonene skal også kunne benyttes av besøkende og pasienter.

Leder av Mjøsen og omegn elbilforening, Eivind Falk var ikke vond å be om å teste de første ladestasjonene i Sykehuset Innlandet på

Lillehammer. Han roser tiltaket, og er begeistret over at sykehuset legger til rette for bruk av elbil.

- Ladestasjoner og gratis oppstillingsplasser for elbiler er det viktigste virkemiddelet for å stimulere til økt bruk av elbiler. Det er litt som høna og egget, men etter at de første ladestasjonene kom på Lillehammer har også antall elbiler økt. Derfor er det viktig å øke tilgangen på ladestasjoner, for å stimulere til at flere velger elbil, mener Falk. Til ansatte i Sykehuset Innlandet som sliter med å finne ledig parkeringsplass mener Falk at elbil ville være en smart investering.

- Med reserverte biloppstillingsplasser for elbil har man en klar fordel, og vil være nesten garantert parkering hver dag, ler han.

Fulladet:

Leder av Mjøsen og omegn elbilforening Eivind Falk (høyre) tester den nye ladestasjonen sammen med teknisk sjef ved sykehuset på Lillehammer Rolf Brobakken.

Hver nordmann reiser i gjennomsnitt 42 kilometer per dag, mesteparten med bil.

Elbiler har ingen utslipp av helsekadelige avgasser og støyer mindre enn fossile biler.

Det er i dag over 8 000 elbiler i Norge, og det blir solgt om lag 350 nye hver måned.

Med lading i vanlig stikkontakt kan man fylle et tomt batteri på seks-åtte timer.

Avgiftsfordelene for elbil er garantert av Stortinget til minst 2018 eller til det blir over 50 000 elbiler på norske veier.

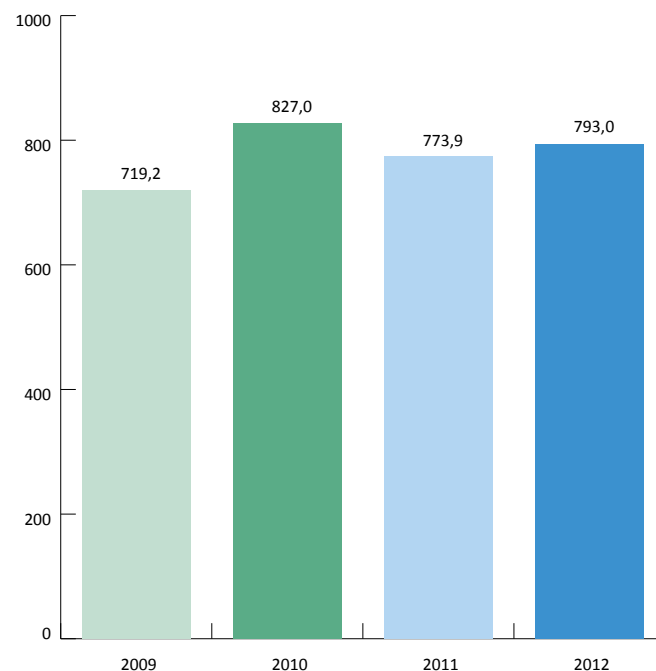
Det finnes i dag om lag 3 500 offentlig tilgjengelige ladepunkter i Norge.

Energibruk i helseforetakene i Helse Sør-Øst (GWh)

	2009	2010	2011	2012
Akershus universitetssykehus	77,1	82,2	88,9	97,5
Oslo universitetssykehus	305,4	325,0	296,6	294,4
Psykiatrien i Vestfold	7,2	7,4	4,9	***
Sunnaas sykehus	10,0	9,3	7,0	4,3
Sykehuset i Vestfold	45,4	47,3	43,0	***49,8
Sykehuset Innlandet	95,0	96,9	93,4	93,7
Sykehuset Telemark	66,0	56,6	52,2	53,5
Sykehuset Østfold	51,1	55,7	48,8	51,8
Sørlandet sykehus	62,0	65,0	59,2	62,5
Vestre Viken	**	80,0	75,9	81,3
Sykehusapotekene (hovedkontor)	0,3	0,3	0,3	0,2
Sykehuspartner (hovedkontor)	0,6	0,7	3,2	3,6
Helse Sør-Øst RHF (hovedkontor)	0,5	0,6	0,6	0,3
Total	719,2	827,0	773,9	793,0

** pga av sammenslåing av helseforetak er ikke tidligere tall tilgjengelig

*** Psykiatrien i Vestfold ble slått sammen med Sykehuset i Vestfold HF fra 1.1.2012

Framtidig rapportering

Helseforetakene rapporterer samlet energiforbruk. Ulike bygninger ved sykehus vil ha forskjellig energibruk avhengig av bruksformålet. Det vil for eksempel være stor forskjell på energibruk i behandlingslokaler i et sykehus med døgnkontinuerlig drift og i kontorlokaler. For å synliggjøre energibruken i et sykehus, bør derfor indikatoren utvikles videre. En alternativ måte er å fokusere på fornybar energi og utvikle en indikator som beskriver andelen

av fornybar energi som blir brukt. Selv om det er viktig å synliggjøre andelen fornybar energi, er det samtidig viktig å synliggjøre totalforbruket av energi. Indikatoren bør derfor ivareta begge disse hensyn og kan derfor deles i to slik at den synliggjør:

- Andel fornybar energi til oppvarming
- Antall sykehus energimerket B

Avfall

En av de viktige bærebjelkene i innføring av miljøledelse, er å stadig minske miljøpåvirkningen av avfallet som genereres ved helseforetakene. Det er viktig å ha gode rutiner internt og et godt samarbeid med avfallshåndteringsselskapet foretaket bruker.

Avfall og avfallshåndtering kan føre til utslipp av klimagasser, tungmetaller og andre miljøgifter. For å unngå at miljøgifter havner i naturen er det viktig at farlig avfall tas forsvarlig hånd om. Forsvarlig håndtering gjør at utslippene fra avfallsbehandlingen har gått ned. Tall fra Miljøstatus Norge viser at selv om avfallsmengdene i Norge har økt med nesten 40 prosent siden 1995, blir nå 87 prosent av avfallet gjenfunnet, og mer enn 90 prosent av alt farlig avfall samles inn.

På sykehusene er særlig farlig avfall en stor utfordring.

Dette er avfall som kan føre til forurensning eller skade på mennesker og dyr dersom det ikke tas forsvarlig hånd om. Farlig avfall oppstår når produkter med farlige egenskaper kasseres. Farlig avfall oppstår i de fleste virksomheter. Feilaktig håndtering av farlig avfall kan, i tillegg til skader på miljøet, også føre til alvorlige skader på personer og bygninger.

Det er også viktig å se at det er en nær forbindelse mellom anskaffelser og miljømessige utfordringer ved avfall. I Helse Sør-Østs retningslinjer for anskaffelser er det derfor særlig vektlagt at behovet for selve anskaffelsen gjøres nøye, fordi redusert forbruk kan føre til store miljøgevinster.

Det skal også gjøres vurderinger av eventuelle farlige stoffer i produkter som kan føre til at blir til farlig avfall.

Foto: Mikaela Nilsen / Alamy / NTB SCANPIX

Helse Sør-Øst er kontrollmedlemmer i Grønt Punkt Norge

Grønt Punkt Norge AS sikrer og administrerer finansiering av returordningene for plast-, metall-, og glassemballasje, emballasjekartong, drikkekartong og bølgepapp. I tillegg drifter Grønt Punkt Norge innsamling og gjenvinning av plastemballasje, emballasjekartong og drikkekartong på vegne av Plastretur AS og Norsk Returkartong AS.

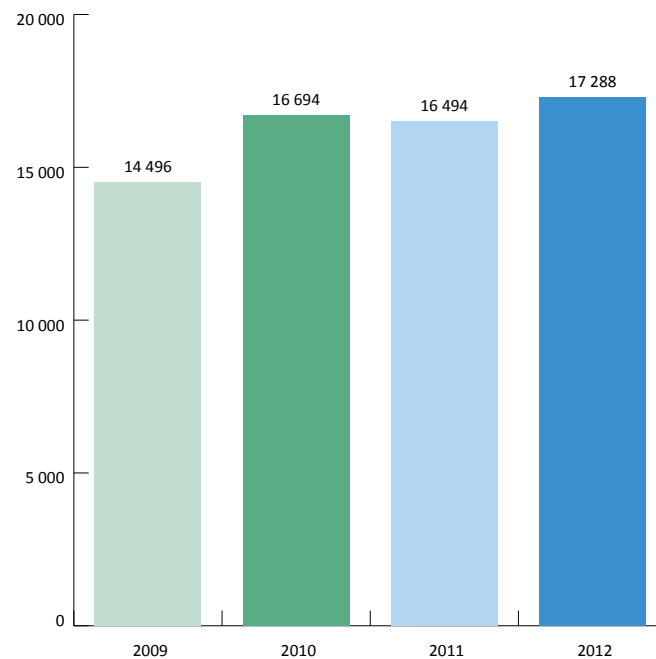
Bakgrunnen for opprettelsen av materialselskapene og Grønt Punkt Norge var at Miljøverndepartementet på midten av 1990-tallet inngikk bransjeavtaler med norsk næringsliv, der næringslivet påtok seg et utvidet produsentansvar for emballasjens livsløp, inklusive optimering og gjenvinningsmål. Kostnadene forbundet med produsentansvaret dekkes gjennom et vederlag som betales av bedriftene.

Som kontrollmedlemmer i Grønt Punkt Norge, plikter Helse Sør-Øst å stille krav til alle leverandører om at de må delta i en returordning for brukt emballasje. I praksis betyr det at vareleverandører som vil ha oppdrag hos helseforetakene, enten må være medlem i Grønt Punkt Norge eller i en tilsvarende ordning

Samlet avfallsmengde i helseforetakene i Helse Sør-Øst (tonn)

	2009	2010	2011	2012
Akershus universitetssykehus	1 221	1 146	1 845	1 840
Oslo universitetssykehus	5 341	6 952	4 936	5 467
Psykiatrien i Vestfold	112	120	159	***
Sunnaas sykehus	153	147	64	162
Sykehuset i Vestfold	1 069	962	1 067	1 142
Sykehuset Innlandet	2 000	2 001	2 445	2 047
Sykehuset Telemark	1 060	1 132	1 346	1 265
Sykehuset Østfold	2 127	1 225	1 150	1 352
Sørlandet sykehus	1 413	1 341	1 403	1 414
Vestre Viken	**	1 668	2 020	2 523
Sykehusapotekene (hovedkontor)	*	*	*	0,2
Sykehuspartner (hovedkontor)	*	*	59	72
Helse Sør-Øst RHF (hovedkontor)	*	*	7,3	0,3
Total	14 496	16 694	16 494	17 288

* er leietaker - tall ikke tilgjengelig fra huseier

** pga av sammenslåing av helseforetak er ikke tidligere tall tilgjengelig

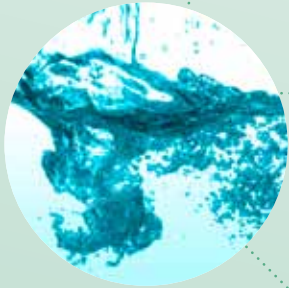
*** Psykiatrien i Vestfold ble slått sammen med Sykehuset i Vestfold HF fra 1.1.2012

Vann

Vannforbruk er i mange land et viktig miljøaspekt. Vann er en fornybar ressurs som følger et kretsløp. Det er i dag like mye vann som da jorden ble skapt, men på grunn av en enorm befolkningsøkning er det i dag et mye større press på det vannet som finnes.

Selv om vi i Norge er heldigere stilt med hensyn til tilgang på ferskvann, vil et redusert vannforbruk kunne gi både økonomiske gevinster for helseforetakene og miljøgevinster for samfunnet.

Vannforbruk har en høy kostnad når vann skal varmes opp og avløpsvann skal renses. Mye av energibruken i helseforetakene er knyttet til vann. Et eksempel er at det i snitt forbrukes 100 liter vann når en person dusjer. Både konkrete tiltak som sparedusjer og tetting av lekkende pakninger og holdningskapende arbeid blant ansatte og pasienter, kan gi store gevinster ved redusert vannforbruk. Et annet viktig miljøaspekt er utslipp til vann. Typiske miljøaspekter som bør følges opp i sykehus er, i følge Det Norske Veritas, utslipp fra vaskerier, laboratorier, akuttutslipp, oljeavskillere og fett-avskillere.

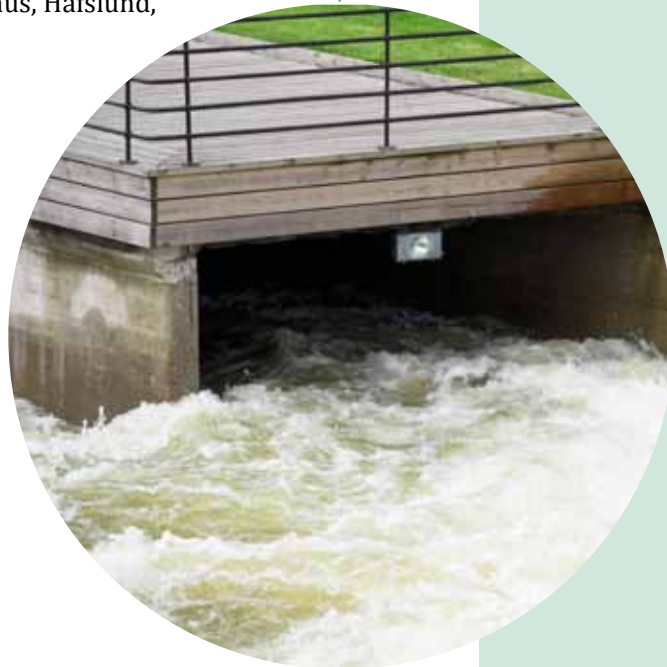

Utslipp av olje i Akerselva

Nasjonale medier rapporterte i desember 2012 om at store mengder fyringsolje fra Ullevål sykehus hadde havnet i Akerselva. En svikt i leverandørens tekniske prosedyrer gjorde at fyringsoljen rant ned i et sluk og ned i overvannsledningen og ut i Akerselva. Det antas at det til sammen var 19 000 liter olje.

Det meste av dyrelivet i Akerselva ble utradert året før etter at rundt 6 000 liter klor rant ut i Akerselva fra et renseanlegg ved Maridalsvannet. Oljeutslippet representerte derfor en ekstra alvorlig miljøbelastning for et økosystem i restitusjon etter klorutslippet i 2011.

Oljeleverandøren til Ullevål sykehus, Hafslund, tok på seg skylden for uhellet.

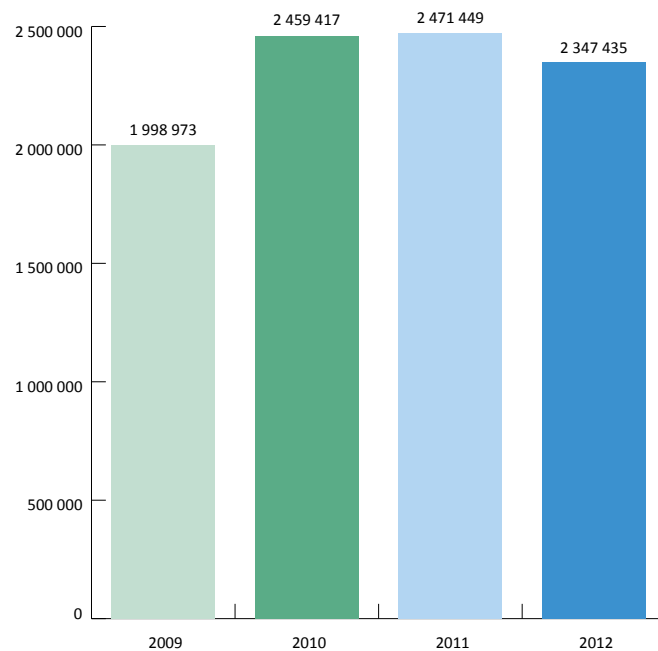

Framtidig rapportering

Helseforetakene rapporterer inn samlet vannforbruk. Vi vil vurdere å utvide temaet vann til også å omfatte en beskrivelse av helseforetakenes utslipp til vann og luft – og utvikle indikatorer som er tjenlige for å måle slikt utslipp for senere miljørapporter.

Samlet vannbruk i helseforetakene i Helse Sør-Øst (kubikkmeter)

	2009	2010	2011	2012
Akershus universitetssykehus	160 887	200 841	206 851	234 704
Oslo universitetssykehus	961 000	999 000	1 072 290	994 881
Psykiatrien i Vestfold	36 086	15 133	15 452	***
Sunnaas sykehus	17 000	169 000	15 676	10 134
Sykehuset i Vestfold	116 000	123 994	110 976	121 368
Sykehuset Innlandet	300 000	306 000	243 222	259 594
Sykehuset Telemark	144 000	110 400	110 796	113 904
Sykehuset Østfold	119 000	132 295	140 640	134 887
Sørlandet sykehus	145 000	146 000	160 640	149 716
Vestre Viken	**	255 100	383 066	321 275
Sykehusapotekene (hovedkontor)	*	*	*	*
Sykehuspartner (hovedkontor)	798	1 020	11 206	6 993
Helse Sør-Øst RHF (hovedkontor)	588	634	634	375
Total	1 998 973	2 459 417	2 471 449	2 347 435

* er leietaker - tall ikke tilgjengelig fra huseier

** pga av sammenslåing av helseforetak er ikke tidligere tall tilgjengelig

*** Psykiatrien i Vestfold ble slått sammen med Sykehuset i Vestfold HF fra 1.1.2012

Vårt globale ansvar

Leverandørkjeder er ofte komplekse, særlig der produksjonen skjer i fattige land. Les mer på neste side.

Innkjøp

Det er mange gode grunner til at det bør stilles miljøkrav ved kjøp av varer og tjenester:

- Det reduserer miljøbelastningen i egen virksomhet
- Det bidrar til å forebygge framtidige problemer, kostnader og i verste fall omdømmemessige utfordringer som en følge av at miljøkrav ikke er innarbeidet.
- Leverandørene blir mer oppmerksomme på hvilke miljøegenskaper varene og tjenestene de leverer har.

Helse Sør-Øst etiske retningslinjer for innkjøp, pkt 9

Helse Sør-Øst skal være en pådriver for miljøvennlige innkjøp. Under planlegging av den enkelte anskaffelse skal det tas hensyn til kostnader knyttet til bruken av produktet i dets levetid (livsløpskostnader) og miljømessige konsekvenser av produksjon og deponering av produktet.

9.1 Universell utforming

I anskaffelsesprosesser skal det tas hensyn til at produkter, byggverk og uteområder som er i alminnelig bruk, skal utformes slik at alle mennesker skal kunne bruke dem på en likestilt måte så langt det er mulig, uten spesielle tilpasninger eller hjelpemidler.

9.2 Forbruk

Før alle anskaffelser skal behovet for selve anskaffelsen alltid vurderes nøye. Redusert forbruk kan føre til store miljøgevinster.

Jo tidligere miljøhensyn tas inn i vurderingen i en anskaffelse, jo bedre er mulighetene for å finne en miljømessig riktig løsning. Det er derfor viktig at det allerede i planleggingsfasen er fokus på dette.

Tiltak 2012

- Tre heldagers kurs om miljøkrav i anskaffelser for innkjøpere i regionen. Arrangert i Drammen, Tønsberg og Oslo
- Oppdatering av innkjøpshåndbok/veileder med miljøkrav som eget kapittel
- Fortsatt samarbeid med Miljømerking Norge – Svanens Innkjøperklubb
- Miljøkrav i anskaffelser på agendaen i regionale fora for innkjøpssjefer og miljøledere.
- Deltagelse i nasjonalt miljø og klimaprojekt, delprosjekt innkjøp
- Miljøkrav er alltid vurdert i regionale anskaffelser.

Tall og fakta - dette er gjort i 2012:

Opplæringstiltak	Målgruppe	Antall delta- gere	Dato	Hensikt
Ulike kurs – etiske krav i anskaffelser	Innkjøpere og ledere/ mellomledere i helsefor- etakene	<200	I løpet av 2012	Øke kunnskap og kompetanse om tema
Leverandørseminarer i sam- arbeid med Leverandører til helse-Norge, Legemid- delindustrien og Norske Laboratorie-leverandørers Forening	Leverandører av pro- dukter og legemidler til norske sykehus	Ca 200	I løpet av 2012	Opparbeide kunnskap om etisk handel hos våre leveran- dører. Etisk handel som ene- tema og etisk handel som del av generelt etikk-kurs.
Arrangør av seminar for offentlige sektor om etisk handel (Sykehuspartner)	Offentlige innkjøpere og leverandører til offentlig sektor	Ca 40		Opparbeide kunnskap om etisk handel hos egne inn- kjøpere
Workshop – kvalifikasjonskrav	Offentlige innkjøpere og jurister	10	4. septem- ber 2012	Drøfte bruk av kvalifikasjons- krav med jurister og andre offentlige innkjøpere
Ca 50 leverandørmøter	Leverandører	80-100	2012	Etisk handel som tema i ordinære leverandørmøter/ oppfølgingsmøter
Ca 20 foredrag	Ulike interessenter	< 1 000	I løpet av 2012	Øke kunnskap og kompetanse om tema blant ansatte, leve- randører, politikere og andre interessenter.
E-læringskurs, etiske ret- ningslinjer	Egne ansatte	2 000	I løpet av 2012	I kurset "etiske retningslinjer" ligger det inne opplæring om etisk handel for å øke kompe- tansen blant egne ansatte
Artikler på internett/in- tranett	Egne ansatte	Poten- sielt 77 000 ansatte	I løpet av 2012	Øke kunnskap og kompetanse om tema.

Vårt globale ansvar

Helse Sør-Øst har siden 2009 satt krav til etiske leverandørkjeder. Leverandørkjeder er ofte komplekse, særlig der produksjonen skjer i fattige land og det er vanskelig å fjerne risikoen for brudd på menneskerettigheter eller miljøhensyn globalt. Helse Sør-Øst ser dialog og samarbeid med leverandører som en suksessfaktor i dette arbeidet og jobber tett med leverandørene om dette temaet. I 2012 prøvde Helse Sør-Øst ut å sette etisk handel som kvalifikasjonskrav. Dette ble gjort i en anskaffelse av kirurgiske instrumenter. Denne anskaffelsen vil følges opp spesielt i 2013.

Vestfold har Norges første palmeoljefrie sykehus

Sykehuset i Vestfold selger- eller serverer ikke lenger mat som inneholder palmeolje til pasienter, pårørende og ansatte.

Palmeolje er et billig vegetabilsk produkt som næringsmiddelindustrien de siste årene har økt bruken av. Produksjon og bruk av palmeolje er både et miljø- og helseproblem. I land der produksjonen er stor har store regnskogsområder blitt hogd ned for å få plass til palmeplantasjer. Palmeoljen inneholder mye mettet fett som gir økt risiko for hjerte- og karsykdommer.

Palmeoljen er nå fjernet fra all egenprodusert og innkjøpt mat ved Sykehuset i Vestfold.

Produksjonskjøkkenet ved Sykehuset i Vestfold forsyner flere andre sykehus, i tillegg til egne pasienter, postkjøkkenet og sykehusets kantiner i Tønsberg, Larvik og Stavern. Blant annet leverer kjøkkenet til sykehus i Drammen, Ringerike, Ål og Telemark. Daglig lager kjøkkenet 1 600 middagsporsjoner.

Avdelingssjef for matforsyningsavdelingen Martin Skadsheim har sammen med sine ansatte gått gjennom matvarene som kjøpes inn og identifisert produkter som inneholder palmeolje. Det omfatter blant annet melk- og fløterstatninger, margarin, kjeks, sjokolade, smurte lefser og brød. Og nå er alle produkter med palmeolje faset ut og erstattet med palmeoljefrie produkter.

- Vi ser at stadig flere næringsmiddelprodusenter fjerner palmeoljen fra sine produkter, sier Skadsheim.

Fjerning av palmeolje er et direkte tiltak fra Sykehuset i Vestfolds miljøledelsesprosjekt.

Prosjekt nytt østfoldsykehus – et moderne sykehusbygg med miljø i høysetet

Det nye østfoldsykehuset åpner dørene i november 2015 og er det største byggeprosjektet i Østfold til nå. Sykehuset utføres i lavenergi-standard med Enovastøtte og skal tilfredsstille kravene til energimerket B med god margin

Prosjektet er i full gang og cirka 40 prosent av det nye sykehuset er allerede ferdigstilt. Det jobbes kontinuerlig med å innfri målsatte miljøkrav, og alle entreprenører som prosjektet inngår kontrakt med må blant annet levere en miljøplan som beskriver hvordan miljøkravene skal etterleves på byggeplassen.

Egen kollektivakse

Det er definert en egen kollektivakse fra trappehuset til inngangspartiet hvor det vil bli prioritert kollektivtransport og det er lagt til rette for buss, taxi og minibuss. Kollektivaksen vil romme fire store busstoppesteder, samt eget

innkjøringssted og oppstillingsområde for taxier. Denne aksen vil også romme et leskjul for reisende samt gangstier og bilfrie soner for gående.

På oversiden av trappehuset mot Kalneskrysset er det tilrettelagt et busstopp for ekspressbuss hvor ekspressbussene og flybussene stopper allerede. Planleggingen av kollektivaksen har skjedd i samarbeid med Østfold kollektivselskap.

Sykehuset vil også få en egen helikopterplass med konsesjon for 230 flybevegelser per år. I og med at plasseringen av det nye sykehuset grenser mot naturområder og naturreservat i nærområdet, skal alle flybevegelser dokumenteres grundig. Støyproblematikk knyttet til vegtrafikk og helikopterlandingsplass ivaretas gjennom planlegging og bygging.

Miljø på byggeplassen

Alle entreprenører på byggeplassen må være medlem av Grønt Punkt Norge AS eller en tilsvarende ordning, og må utarbeide en avfallsplan for sine kontraktsarbeider. Prosjektet har en målsetting om minimum 80 prosent kil-desortering av avfall på byggeplassen. I 2012 ble 88 prosent av avfallet sortert, mens 12 prosent av avfallet ble kastet som restavfall. Prosjektet har f.eks sammen med en av sine entreprenører valgt prefabrikkerte fasadeelementer i klimavegg-delen. Dette betyr at 50 000 kvadratmeter fasadeelementer blir produsert på fabrikk i Latvia, noe som gir betraktelig mindre avfall på byggeplass.

Det legges stor vekt på vern av grunnvannet, kulturmiljøet og landskapskvalitetene, både under anleggsfasen og i tilknytning til det ferdige sykehuset.

Dette er kravene for valg av materialer til nytt østfold-sykehus:

- Det skal benyttes materialer og materialsammensetninger som ikke bidrar til sykdomsfremkallende eller belastende innneklima.
- Stoffe som finnes på REACH liste (kalles kandidatliste i REACH) er uønsket, og kan ikke benyttes uten skriftlig aksept fra byggherren. Entreprenøren skal redegjøre for materialer som inneholder slike stoffer. Bruk av slike materialer kan bli avvist.
- Materialet skal ha lang levetid og kunne gjenvinnes ved at de enten kan brukes direkte i fremtidig byggeri, eller inngå i en større resirkuleringsprosess.
- Bruk av materialer fra sårbare bestanddeler av skog, masser, stein mv. skal unngås. Slike materialer kan ikke benyttes uten skriftlig aksept fra byggherren.

Ytre miljø og de tekniske installasjoner

De tekniske entreprisene har startet opp på byggeplassen og bygget utføres i lavenergistandard med Enovastøtte. For de tekniske installasjoner betyr dette:

- Fjernvarme og fjernkjøling basert på bergenergi.
- Valg av aggregater og systemløsninger som har lavt energiforbruk til transport av luft.
- Valg av ventilasjonsaggregater med god gjenvinning
- Behovsstyrt ventilasjon.
- Moderne og energiriktige romstyringer med integrert styring for lys, varme, kjøling og ventilasjon.
- Utstrakt bruk av LED-belysning
- Behovsstyrt lysstyring.
- Solskjerming for reduksjon av kjølebehov.
- Gjenvinning av trykkluft kompressorvarme.
- Ny pumpeteknologi som har bedret energibruk.
- Installasjon av energimålere for overvåking og oppfølging av energiforbruket.
- Ladestasjoner for elbiler

Innføring av miljøledelse etter ISO 14001-standard

Alle helseforetak i Norge skal innføre miljøledelse med miljøsertifisering etter ISO 14001-standard innen utgangen av 2014.

I vår region har Sykehuset i Vestfold HF tatt på seg en pilotrolle og er i gang med prosjektet. Miljøledelse innebærer at virksomheten styrer hvordan aktivitetene, produktene og tjenestene påvirker det ytre miljø og at det er samsvar mellom

den vedtatte miljøpolitikken og de miljømål som virksomheten har satt. NS-EN

ISO 14001 er en internasjonal standard for miljøstyring.

Noe av hensikten med miljøstandard er at standardisering av miljøstyrings-system skal kunne aksepteres på tvers av landegrenser og godtas som et bevis på organisasjonens miljøprofil.

Helseforetakene ønsker å ivareta sitt samfunnsansvar og redusere sin miljøbelastning ved å gripe fatt i tiltak med beviselig effekt og på den måten redusere negativ påvirkning på folkehelsen. Dette er et viktig moment for spesialisthelsetjenesten som har som oppgave å forebygge helseskade, lindre sykdom og gjøre folk friske. Ved å innføre miljøledelse etter ISO 14001 standarden bidrar helseforetakene til dette på en styrt og dokumentert måte. Hensikten med miljøstyrings-systemet er å implementere miljøbevissthet i det daglige arbeidet gjennom gode rutiner og arbeidsmetoder. Det er Helse- og omsorgsdepartementet som i sin bestilling til helseregionene i 2011 har lagt inn miljøsertifisering som krav. Dette er gjort med bakgrunn i en anbefaling fra et nasjonalt miljø- og klimaprojekt hvor alle fire regioner er representert.

Det nasjonale miljø og klimaprojektet

Miljø- og klimautredninger i spesialisthelsetjenesten er gjennomført som et nasjonalt samarbeidsprosjekt mellom de fire regionale helseforetakene i to faser. I fase 1 ble det overlevert en rapport til Helse- og omsorgsdepartementet hvor det var kartlagt etablerte miljøtiltak i sektoren med overføringsverdi samt en utredning om mulige nye miljøtiltak i sektoren. I foretaksprotokollene for 2009 ble så helseforetakene bedt om å videreføre arbeidet i form av et samarbeidsprosjekt. Dette prosjektet ved utgangen av 2010 slutt-rapport for arbeidet i fase 1, samt en egen delrapport som drøfter og kommer med anbefaling på spørsmålet om å etablere miljøstyring og miljøsertifisere helseforetakene. Delrapportens anbefaling var at alle helseforetakene etablerer miljøstyringssystem med påfølgende sertifisering, og at dette gjennomføres innen utgangen av 2014. I sluttrapporten er en rekke miljøtiltak nærmere beskrevet og det ble anbefalt at disse gjennomføres i prosjektperioden.

I 2011 gikk prosjektet over i fase 2 og prosjektdirektivet for fase 2 ble gitt det nasjonale prosjektet med mål om at alle norske helseforetak skal sertifiseres ihht ISO 14001 innen utgangen av 2014 med disse hovedmålene:

- Innføre miljøledelse med påfølgende miljøsertifisering i henhold til NS ISO 14001 i alle norske helseforetak innen utgangen av 2014.
- Samle representanter fra helseforetakene i felles Miljø- og klimaforum.
- Drifte nettsiden www.grontsykehus.no
- Arrangere årlig miljø- og klimakonferanse for spesialisthelsetjenesten med utdeling av miljøpris (annet hvert år)
- Drifte delprosjekter for kartlegging av miljøbelastning og effektive tiltak i sykehusene innen følgende tema: avfall, legemidler, kompetanse og opplæring, bygg og miljø, innkjøp, transport.

Det regionale helseforetaket skal sertifiseres i 2013

Det regionale foretaket har satt seg som mål å bli sertifisert i løpet av 2013 og det startet i 2012 opp et arbeid for å bidra til å redusere negative påvirkning på det ytre miljø. Arbeidet med innføringen av miljøstyringssystem i det regionale foretaket er en mindre komplisert prosess enn i helseforetakene, men det er likevel noen utfordringer som kontorvirksomhet og det er et uttalt mål at alle ansatte skal være miljøbevisste i sitt daglige virke.

Gjennom kartlegging av hvordan Helse Sør-Øst RHF påvirker miljøet var det tre aspekter som skilte seg ut:

- CO²- utslipp ved reiser
- Forbruk av papir
- Forbruk av engangsartikler

Alle medarbeidere oppfordres til å bidra til å nå målene for 2013-2014 som er å redusere forbruk av papir og engangsartikler med 30 prosent og redusere antall kilometer reist med tjenestebil med 10 prosent. I tillegg vil fokus være på energiforbruk og avfallshåndtering.

Vær miljøbevisst hver dag!

Vi i Helse Sør-Øst RHF skal i vår daglige drift bidra til en bærekraftig utvikling og kontinuerlig redusere vår påvirkning på det ytre miljø.

Vi skal leve opp til vår miljøpolicy og du kan bidra med enkle grep i hverdagen:

- Følg tips for når det er hensiktsmessig å benytte videokonferanse eller live meeting fremfor fysiske møter
- Bruk kollektivtransport på reiser
- Samkjør på møter hvor kollektiv transport ikke er hensiktsmessig
- Slå av lyset når du går hjem eller når du forlater kontoret i mer enn en time
- Skru av datamaskinen når du går hjem
- Bruk forhåndsvisning før utskrift og les korrektur på skjermen
- Dobbeltsidig utskrift settes som standardinnstilling, kryss av for ensidig utskrift om du trenger de
- Reduser mengden utskrifter, skriv kun ut det som er absolutt nødvendig
- Følg avfallsprosedyrene og sorter avfallet riktig
- Bruk miljøkruket du har fått utdelt – ikke papp!

HELSE SØR-ØST

Status mht oppstart miljøledelse etter ISO 14001-standard hos foretakene i Helse Sør-Øst per 31.12.2012

Tiltak	Akershus uni-versitets-sykehus	Oslo uni-versitets-sykehus	Sunnaas	Sykehus-apotekene	Sykehuset i Vestfold	Sykehuset Innlandet	Sykehuset Telemark	Sykehuset Østfold	Sørlandet sykehus	Vestre Viken	Helse Sør-Øst RHF
Oppstart prosjekt	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Prosjektorganisering	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Intern kommunikasjon og forankring	x	x	x		x	x	x	x		x	x
Kartlegging og risikovurderinger	x		x	x	x		x	x		x	x
Utarbeide miljø-policy	x		x	x	x	x	x	x		x	x
Prosedyre- og rutine-utarbeidelse			x		x			x		x	x
Miljøledelse innført					x						x
Pre-sertifisering					x						
Sertifisering											

Regional faggruppe miljø

Det ble i 2012 opprettet en regional faggruppe miljø i Helse Sør-Øst. Faggruppen består av miljøledere og prosjektdeltagere fra alle helseforetakene og det regionale helseforetaket. Den regionale faggruppen skal være et møtepunkt for miljø- og prosjektfaglig støtte til helseforetakene i tilknytning til etablering av miljøledelse og miljøstyringssystem særlig gjennom erfaringsutveksling. Sykehuset i Vestfold HF har i stor grad vært premissleverandør for innholdet i møtene i 2012 med sine erfaringer som pilot for miljøsertifisering i regionen.

Faggruppen har en egen sharepoint-løsning på Sykehuspartner Extranett for deling av dokumenter. Ledelse av faggruppen går på rundgang mellom helseforetakene. Den regionale faggruppen har hatt sju dagsmøter i løpet av 2012. Det har vært 12-15 deltagere per gang.

Alle helseforetak i regionene vil i 2013 ha krav om å lage klimaregnskap, dette vil rapporteres i neste års miljørapport fra Helse Sør-Øst.

HELSE SØR-ØST RHF
Postboks 404, 2303 Hamar
Telefon 02411
postmottak@helse-sorost.no
www.helse-sorost.no